

Анатоль Вярцінскі

Жанчына

Мужчына

Каханне...

Лірыка

Мінск
Выдавецтва “Чатыры чвэрці”
2003

УДК 821.161.3-1
ББК 84(4Бєи)-5)
В99

Прадмова
А. Дранько-Майсюка

Вярцінскі А.І. Жанчына. Мужчына. Каханне...:
Лірыка. — Мн.: Выд-ва "Чатыры чвэрці", 2003. — 64
с.
ISBN 985-6089-90-5

Новую кнігу Анатоля Вярцінскага склалі вершы
розных гадоў "пра гэта", пра каханне як першааснову
ўсяго існага на зямлі. Гэта пранікнёны лірычны
роздум пра складаны свет узаемаадносін паміж
мужчынам і жанчынай, свет іх сустрэч і ростаняў.

УДК 821.161.3-1
ББК 84(4Бєи)-5)

© А.І. Вярцінскі, 2003
© Мастацкае афармленне А. Пушкар, 2003
© Арыгінал-макет. Выдавецтва "Чатыры чвэрці", 2003
ISBN 985-6089-90-5

ШТО АДАМ СКАЗАЎ БЫ ЕВЕ

Я чытаў гэту кнігу і думаў пра паэму Янкі Купалы "Яна і я"; думаў нават не пра самую паэму, а яе назву.

Купалаўскае вызначэнне дзівоснага яна і я — магло б стаць падзагалоўкам, сэнсавым тлумачэннем прывабнага радка "Жанчына. Мужчына. Каханне...", які Анатоль Вярцінскі вынес на вокладку свайго новага лірычнага зборніка...

Класічнай разважлівасцю, на якую багаты шэдэўр Янкі Купалы, аздоблена інтымная лірыка і Анатоля Вярцінскага.

Гэта разважлівасць, яе гаючы подых скрозь — і ў просценькім, амаль студэнцкім захапленні "Шчаслівае рэха"; і ў геніяльным адкрыцці, прысвечаным Спартаку, народнаму правадыру Італіі ("Я фільм глядзеў. Там — Спартака распялі..."); і ў празрыстай замалёўцы пра тое, "куды вядзе месячны след..."; і ў драматычным прамаўленні пра Эдзіт Піяф ("Эдзіт Піяф хоча любві"); і ў антыурбаністычнай занатоўцы "Домік маленькі, бачу я, знеслі..."; і ў цудоўным вандроўным хваляванні "Успамін пра ўцёкі".

У названых і амаль у кожным іншым вершы Анатоля Вярцінскага пачуццёвыя струны суладныя цвярозаму роздуму, і яшчэ больш — яны свядома падпарадкаваны ўсё той жа размеранай разважлівасці.

Гэта разважлівасць творцы, які спасцігнуў, мусіць, самае патаемнае: жанчына становіцца каханаю тады, калі мужчына ўсё робіць дзеля таго, каб аддаліцца ад д'ябла і наблізіцца да Бога.

Заўважу: мужчына да пары свайго кахання заўсёды знаходзіцца далей ад Бога і бліжэй да д'ябла.

Жанчына ж — роўна пасярэдзіне, на аднолькавай адлегласці да кожнага.

І застаецца на такой адлегласці нават і тады, калі сама пачынае кахаць.

Чаму?

Ды перш за ўсё таму, каб захаваць у сабе мастацтва Евы, бо менавіта яно пераважна і робіць жанчыну жанчынай.

Каб не страціць мастацтва спакушаць мужчыну, жанчына не павінна набліжацца да Бога — то бок аддаляцца ад д'ябла...

Вершаванае пісьмо Анатоля Вярцінскага — букет слоўных паўтораў, разнастайнасць запамінальных таўталагічных выразаў, частыя вывіхі рытму і націскаў — гэта, акрамя іншага, яшчэ і непаспешлівы спосаб пасвядомага адлюстравання жаданняў, палюбоўных лятункаў жанчыны і мужчыны.

Гэта купалаўская мастацкая далікатнасць, аднак з тым прыкметным у звароце да каханай лексічным адрозненнем, якое немагчыма не заўважыць.

Дык вось, паводле Янкі Купалы Адам сказаў бы Еве:

І будзеш век маёй ты гаспадыняй,

А я твой вечна буду гаспадар...

А паводле Анатоля Вярцінскага Адам прамовіў бы тыя ж самыя словы, толькі "гаспадыня" і "гаспадар" прагучалі б як "каханая" і "каханы".

Леанід Дранько-Майсюк

ШЧАСЛІВАЕ РЭХА

Мы моўчкі стаім
на сонцам залітай паляне.
Павевам сваім
чаруе нас светлае ранне.
Бялюткіх аблокаў сям'я
павольна пльыве па небе.
Чакаю: сяброўка мая
скажа мне зараз што-небудзь.
Гарэза яна, як дзіця:
на выдумкі, ой, майстрыха!
Ды тут ад свайго пачуцця
змянілася, стала ціхай.
Уся яна — ўвага і слых,
уся яна — захапленне.
А вочы смяюцца — у іх
іскрынкі якогась рашэння.
На дыбачкі стала аж,
рот акружыла далонькай.
"Ты чуеш голас наш?!" —
крыкнула звонка-звонка.
І коціцца мігам адказ
нядрэмнага рэха.
Насустрэч пабеглі ад нас
раскаты вясёлага смеха.
Смяецца каханка мая —
рада находцы без меры.
"Паслухай! Кахаю я,
кахаю і ў шчасце веру!"
"І я-я", — ёй уторыць гай.
"І веру-у", — шчыра гукае.
І нават птушыны грай
на нейкі момант змаўкае.
Прыціхлі ўсе: салавей,
сініцы і берасцянкі —
не чулі яны раней
прызнанняў маёй каханкі.

Яна ж паглядзіць на мяне:
маўляў, падзялі уцеху.
Ды зноўку задорна гукне
свайму субяседніку-рэху.
Смяюся я разам з ёй.
І верым мы шчыра, як дзеці,
што там, за зялёнай ліствой,
знаходзіцца нехта трэці.
І любай кажу я ўсур'ёз:
"Не рэха табе адказала,
а нечы шчаслівы лёс —
шчаслівых наўкола няма.
Нехта, як мы, малады,
радасны і прыветны
прышоў раніцою сюды
з марай сваёй заповітай..."
Смяецца сяброўка ў адказ
сваім непаўторным смехам.
Звяртаецца смех да нас
шчаслівым раскацістым рэхам.

1959

СПАТКАННЕ

— Як хораша! А колькі, скажы, часу?
Яшчэ, напэўна, рана? Пяць гадзін!
Не можа быць! Жартуеш ты, канешне.
Зусім нядаўна ты ка мне прыйшоў.
Пагаварыць як трэба не паспелі,
і пяць гадзін ужо.
Не, не, гадзіны дзве, не болей.
Праўда?
— Не, дарагая, не жартую я.
Ды што нам да гадзінніка, скажы?
— Як разам мы — бягуць-бягуць гадзіны.
Нічым іх не спыніць і не суняць.
Калі цябе я днём чакаю,
калі чакаю вечарам цябе,
на стрэлкі часта-часта паглядаю,
здаецца мне: яны стаяць на месцы.
Тады мінуты ад гадзін даўжэй,
і вечнасьцю здаюцца мне гадзіны.
А ў час прызначаны прыходзіш ты —
навыперадкі стрэлкі паімчалі.
Пагаварыць з табою не паспелі,
і ўжо глядзіш — світанне у акне,
і зноў "бывай" ты кажаш мне.

1959

* * *

Куды вядзе месячны след,
што свеціцца на вадзе?
Вядзе ён у дзіцячы свет,
у казачны свет вядзе.
Ну, а куды яшчэ вядзе
сцяжынка, што свеціцца на вадзе
усё ярчэй і ярчэй?
Да першага каханья вядзе,
да светлых яго начэй.

1963

* * *

Калісьці, днямі асеннімі,
хаваючыся ад сцюж,
прыйшлі сюды і аселі мы,
ты і я, твой муж.
Думалі: скончацца сцюжы,
змоўкнуць вятры ў палях,
і зноў мы — ў шлях засмужаны,
і зноў мы — ў далёкі шлях.
Стала навокала светла —
ні восені, ні зімы...
А мы ўсё жывём аседла,
і ў шлях не збіраемся мы.

1964

*ПІСЬМО, КАХАННЕ
І ДАЖДЖАВАЯ КРОПЛЯ*

З паўдня яно ляжала ў скрынцы,
звычайнай металічнай скрынцы,
старэнькай, заржавелай дзе-нідзе.
І калі дождж пайшоў, касы і спорны,
то кропель яго некалькі тады
дасяглі і пісьма. Адна
разбавіла чарнільны завіток,
якім заканчвалася на канверце
прыгожае імя дзяўчыны.
Пад вечар за пісьмом прыйшлі,
дасталі яго рухам звычайным.
На пошце тым жа рухам сувязіст,
гаворачы з суседкай аб надвор'і,
паставіў спрытна штэмпель на пісьме.
Калі пісьмо прыйшло у гарадок,
яшчэ раз штэмпелем яго сустрэлі,
глядзелі, як на сотню іншых пісьмаў.
А паштальён (яна была жанчына,
любіла папляткарыць іншы раз)
наконт пісьма сяброўцы штось шапнула,
здагадкай падзялілася сваёй.
Калі ж дайшла да дома адрасата,
не трэба ёй было ісці ў дом —
сама дзяўчына выбегла насустрач.
Убачыўшы пісьмо, заззяла.
Чыё пісьмо — па почырку пазнала,
прыціснула да сэрца, да грудзей.
А пачала чытаць — сляза упала.
На тое месца, дзе застаўся след,
ледзь бачны след ад кропелькі-дажджынкі,
што абляцела цэлы свет
і даляцела да паштовай скрынкі,
старэнькай, заржавелай дзе-нідзе.

1964

* * *

Мною забыта нямала
сваіх і пачутых слоў,
а словы, што ты сказала,
чуюцца зноў і зноў:
"Як бы цябе я любіла,
як бы цябе берагла!
Што б для цябе ні зрабіла,
што б для цябе ні змагла!
Як бы пяшчотна гучала
мая да цябе любоў!
І як бы я маўчала,
калі б не хацеў ты слоў!
Як бы цябе я чакала!
Як бы шукала ва сне!
Як бы цябе сустракала,
калі б ты ішоў да мяне!
Голас твой, твае крокі
чула б я за вярсту...
Дзяліла б з табой да кроплі
і восень тваю, і вясну.
Як бы цябе я любіла!
Без меры і без мяжы.
Што б для цябе ні зрабіла!..
Чаму ты маўчыш, скажы?"

1964

СУСТРЭЧЫ

1

Я так не магу, каб стрэцца
і холадна абмінуць,
каб сэрцам другое сэрца
горача не крануць.
Я знаю: тое, другое,
сэрца нясе зарад,
якога чакала з тугою
сэрца маё не раз.
Сустрэчы — не здарэнне:
імкне да зарада зарад.
Іх узаемагарэнне —
як навальнічны разрад.
Сустрэчы — не толькі збліжэнне.
Ідзе, скрозь і шум і тлум,
ўзаемапамнажэнне
нашых душ і дум.

2

Я так не магу, каб стрэцца
і холадна абмінуць,
каб сэрцам другое сэрца
горача не крануць.
Сустрэчы дык сустрэчы!
Між мной і табой былі
няведання пустэчы,
адчужанасці палі.
Я зваў цябе на помач —
маўчаў прастор нямы.
І вось нарэшце мы побач,
нарэшце стрэліся мы.
Кладзі мне рукі на плечы...
...Няўжо між намі былі
няведання пустэчы,
адчужанасці палі?

3

Я так не магу, каб стрэцца
і холадна абмінуць,
каб сэрцам другое сэрца
горача не крануць.
Сустрэчы дык сустрэчы!
Тут боязь не дарэчы.
Будзь шчодрым сам і скупасці
другому не даруй.
Збаўляй яго ад skutасці
і самаахвярай!
Сустрэчы дык сустрэчы —
каб след на цэлы век...
Глядзіць з тужою чалавечай
услед мне чалавек.

1964

* * *

Гэта не так ужо і сумна
пакідаць жанчыну, калі
ведаеш, што вернецца судна
да яе берага, яе зямлі.
Калі ты знаеш: шляхі твае
зноў прывядуць цябе да яе.
Гэта не так ужо і сумна
пакідаць жанчыну, калі
кліча цябе баявая сурма,
цябе прыспешваюць: "Пайшлі!"
Калі абавязан пакінуць жанчыну.
Будзеш жывы —
сустрэнешся з ёй,
загінеш — перад ёй і Айчынай
ты выканаў абавязак свой.
Самае сумнае — не гэта,
самае сумнае — тады,
калі жанчыну, табой сагрэтую,
ты пакідаеш назаўжды,
і пакідаеш яе не дзеля
нейкіх вышэйшых спраў і надзёй.
Проста мінула каханьня нядзеля,
а панядзелак — ростані дзень.
Калі пакідаеш —
з яе дакорам,
з яе уяўнаю віной,
з тым паглядам яе пакорным,
які адчуеш ты спіной,
калі, пакінуўшы адну,
ідзеш ў цішыню,
не на вайну.

1965

ЖАНОЧЫЯ РУКІ

Сведчылі месяц, ноч і я:
сцелюць пасцель рукі жаночыя.
Рукі белья, рукі ўмелья,
як яны знаюць праву сваю!
Узлятаюць з падушкамі бельмі,
бельмі птушкамі снуюць.
"Я пасцель сцялю,
я пасцель сцялю,
падзялю яе
з тым, каго люблю.
Падзялю яе
з тым, каго люблю.
Я пасцель сцялю,
я каханнем,
я пяшчотай сваёй
падушку наб'ю
і сагрэю сваім дыханнем".
Прасціна лісцём зашапоча:
сцелюць пасцель рукі жаночыя.
Рукі ўмелья, светлацелья!
Няма, здаецца, нічога прасцей,
чым узяць і паслаць пасцель,
чым узбіць падушкі белья.
Так, асаблівай не трэба навукі.
Справа звычайная, не цуд.
Але патрэбны жаночыя рукі,
толькі яны патрэбны тут.

1965

* * *

Пайшло яно —
 незваротнае,
як час, як само жыццё.
Глядзім услед, гаротныя:
"Бывай, бывай, пачуццё!"
Думалі, што ты вечнае,
што нам любіць і любіць.
А выйшла так недарэчна,
што горай не можа быць.
Не ўспамінай нас ліхам!
А ў нашай памяці ты
самым светлым міфам
застанешся назаўжды.
Было ты кроўнае,
 роднае,
і вось пакідаеш нас —
такое ж незваротнае,
як жыццё і час.

1965

ЭДЗІТ ПІЯФ ХОЧА ЛЮБОВІ

Эдзіт Піяф хоча любві.
Голас гучыць страсна.
Голас яе — голас крыві,
якой без любві страшна.
"Я — зорка першай велічыні?"
Не знаю, можа, і зорка.
Знаю толькі, што без любві
зорцы золка і горка.
Шчасце — гэта, мсье, любіць;
гэта знаць пяшчоту,
што можа з дзвюх істот рабіць
адзіную істоту".
Эдзіт Піяф хоча любві,
такой, што не знікае.
Толькі ці ёсць паміж людзьмі
яна, любоў такая?
Быў карантыш, быў легіянер,
высокі і статны,
быў бядняк і міліянер
і быў спявак эстрадны.
Быў паэт.

Быў.

Былі.

Любілі ці не любілі,
а, як у моры караблі,
на сушы аўтамабілі.
Эдзіт Піяф хоча любві.
Эдзіт, цябе любілі?
Быў.

Былі.

З першым святлом
знікала ўсё, як выпадак.
А на душы — яшчэ надлом,
яшчэ адзін асадак.
Эдзіт Піяф хоча любві.
Любоў, як здань, знікае.

Ці таму, што сэ ля ві,
ці, можа, любоў такая.
Адным Эдзіт казалася адзю,
другія самі казалі.
Знае Эдзіт песню адну —
не для канцэртнай залы:
«Лётала птушкай любоў у палях.
Лётала вольна і смела.
Птушку гэту нехта піф-паф,
і птушка ўніз паляцела.
Птушка ляцела на зямлю,
склаўшы ў адчаі крылы.
На развітанне крычала:

"Люблю!"

Трывожна крычала:

"Мілы!"

Птушка, якую нехта піф-паф,
ніжай усё і ніжай...»
Падбітая птушка, Эдзіт Піяф,
песню пяе ў Парыжы.
Слава прыйшла.

"Брава" і "біс", —
крычаць. — "Біс" і "брава".

А да таго, як цяжка любіць,
якая ім справа.
Ёсць ганарары,
ёсць раяль.

Бывайце, няўдачы, нястачы!

Эдзіт Піяф спраўляе баль,
баль сваёй удачы.

Толькі на ім чагось нестася.

Любві не патрэбны вілы.

З мілым рай і ў будане,
толькі дзе ён, мілы?

Хоча любві Эдзіт Піяф.

Не той, што толькі для цела.

"Лётала птушкай любоў у палях.
Лётала вольна і смела".

Быў.

Былі.

Быў другі адзін.

Разбіўся ён. Бывае ж!

Ты плачаш, Эдзіт? Пяеш, Эдзіт?

Ці друга адпяваеш?

Узбройся воляй да зубоў.

Крутая ў любові строма.

І так заўсёды —

дзе любоў,

там і катастрофа.

Няма любові, —

душа, не тужы!

Туга, не душы —

няма ласкі!

Душа крычыць,

крычаць душы

галасавыя звязкі.

"Лётала птушкай любоў у палях..."

Яснейшай няма маралі.

Пяе аб любові Эдзіт Піяф.

Хоча любові Эдзіт Піяф.

І — без любові памірае.

1965

* * *

Самы светлы сон—
той, што нам навее
подых вясновых дзён,
вясновая надзея.

Самы салодкі сон
сніцца закаханым.
Ля іх узгалоўя ён
пяе салаўём несціханым.

Самы радасны сон
сніцца ў роднай хаце...
Радасны перазвон,
радасны голас маці.

А самыя сумныя сны —
калі не чуваць вясны;
калі душою чужой
стала душа каханая;
а маці за той мяжой —
бязмоўная, бездыханная.

1965

ЖЫЛІ-БЫЛІ

Жылі-былі...

Так пачынаюцца казкі.

Задоўга да нас людзі жылі-былі.

Справы рабілі, хацелі любові і ласкі,
ірвалі краскі.

І адышлі, адплылі.

Жылі-былі.

Словы гучаць эпітафіяй.

Жылі-былі.

І адышлі, адплылі.

Толькі над намі лятаюць іх душы птахамі,
толькі сляды іх цягнулі на зямлі.

Жылі-былі...

Скончацца нашы краскі,
справы і ласкі,

скончыцца наш час.

Жылі-былі...

Так пачынаць будуць казкі.

І гэтыя казкі будуць ужо і пра нас.

1965

* * *

Гудзела, гуло ў маіх вушах.
Гудзела, гуло ва ўсім маім целе.
А з цэлам была заадно і душа —
суладна яны звінелі, гудзелі.
Як мора у бераг,
так біўся той гул
ў мае барабанныя перапонкі.
І мроіўся белы рамонкавы луг:
ад краю да краю бялелі рамонкі.
Гудзела, гуло ў маіх вушах.
Гуло і звінела ва ўсёй істоце.
Гуло на высокай пранізлівай ноце.
І я зразумеў —
о шчасце! О жах! —
што значыць той гул,
што значыць той луг.
Я быў закаханы.
Я быў, як усе мы.
І я, як звяно, уключаўся ў ланцуг
кахання, яго ўсепланетнай сістэмы...

1966

* * *

Домік маленькі,
бачу я, знеслі.
А ў доміку гэтым
спявалі песні.
А ў доміку гэтым
дзяцей нараджалі.
А ў доміку гэтым
гасцей страчалі.
А ў доміку гэтым,
у доміку гэтым
утульна было
зімою і летам.
Шкада мне да болю,
шкада да слёз
доміка, што пайшоў
на знос.
Не тое лепшае,
што навейшае,
а тое лепшае,
што раднейшае.
Не тое лепшае,
што вышэйшае,
а тое лепшае,
што бліжэйшае.
Не тое лепшае,
што прыгажэйшае,
а тое лепшае,
што даражэйшае...
Той домік
блізкі некаму быў.
Той домік нізкі
нехта любіў.
З тым домікам
звязаны нечы лёс...
Той домік пайшоў
сягоння на знос.

1967

ДЗВЕ ПАРАЛЕЛЬНЫЯ ПРАМЫЯ

За школьнымі вокнамі вецер вые...
Пра дзве паралельныя прамыя
гаворыць настаўнік,
ад холаду сіні.

На чорнай дошцы —
дзве белыя лініі,
якія ніколі не перасякаюцца,
якія нідзе не сустракаюцца ...
"Няўжо гэта праўда?"

Чаму — ніколі?" —
думаю я, ідучы са школы.

"Няўжо гэта праўда?"
Чаму — нідзе?" —
думка з маёй галавы не ідзе...

Даўно адшумелі школьныя ветры,
ды помню чамусьці урок геаметрыі.
Перада мною

зноў, як жывыя,
дзве паралельныя прамыя.
Бачу: ідуць у прасторы лініі,
нічога агульнага паміж імі.
Ідуць і маўчаць: яны нямыя,
дзве паралельныя прамыя.
Ідуць яны побач,
ідуць яны поплец —
адна другую

не клічуць на помач.

Нібы пракляцце вісіць над імі,
над паралельнымі прамымі.
Будуць заўсёды яны чужыя,
яны — паралельныя прамыя.
Не суджаны ім сустрэчы праменныя:
яны — прамыя,

яны — паралельныя.

Ад крыўды за вас
маё сэрца ные,
дзве паралельныя прамыя.

* * *

Бачу ў мінуту азарэння:
падаюць вашы тры вымярэнні.
Падаюць вашы сцены і столі,
і адкрываюцца прасторы.
Падаюць брамы вашы і дзверы.
Выходжу прама ў сінія сферы.
Выходжу ў сінія сферы бязмернасці,
вернасці вечнай і бяссмертнасці.
З быту выходжу, як з нябыту,
на сваю новую арбіту.
Тры вымярэнні, мы з вамі — квіты.
Вы дрэнныя прарокі, эўкліды.
Падаюць крыўды і няпраўды.
Вы дрэнныя прарокі, плаўты¹.
Пакінем нявер'е і іронію.
Бачу вышэйшую гармонію.
Бачу: сустрэліся, як жывыя,
дзе паралельныя прамыя.
Бачу: заззялі, як праменныя,
тыя прамыя паралельныя...

1967

¹ Плаўту належыць выраз: "Чалавек чалавеку — воўк"

* * *

Я фільм глядзёў.
Там — Спартака распялі.
Распялі ноччу,
калі ў Рыме спалі.
Вісіць Спартак,
канае на крыжы.
А ўнізе, каля ног яго, жанчына
ўзіраецца ўтрапёнымі вачыма.
"Спартак, Спартак...
Хоць слова мне скажы!"
У распачы хапаецца за ногі.
"Спартак, Спартак..."
У зале плачуць многія.
Ды і ў мяне самога ў горле ком,
і сам слязіну я змахнуў тайком...
Спартак, Спартак!
Героі ўсіх эпох!
Ці не такі ваш лёс быў у фінале? '
Як нехта моцна спаў,
вас распіналі,
вы ціха на крыжы сваім каналі,
і білася жанчына каля ног.

1967

* * *

Як дружна мы востраў свой абжывалі!..
Навокал шумелі халодныя хвалі.
І шквалы гулі, і вылі шакалы,
і стылі на ветры маўклівыя скалы,
і нейкія птушкі крычалі нема,
крычалі і біліся ў шэрае неба.
А мы абжывалі свой востраў пустынны.
Мы грэлі адзін аднаго, калі стылі.
Мы мужнасць адзін у адным шукалі,
калі падыходзілі блізка шакалы.
Адзін аднаго засланялі аддана,
калі пагражаў парываў урагану...
Калі ж мы, стаміўшыся, засыналі,
нам снілася: сціпыліся хвалі,
суняліся шквалы, не выюць шакалы,
не стынуць на ветры маўклівыя скалы,
і птушкі пяюць, не крычаць болей нема,
высока ўзлятаюць у сіняе неба.
Высока, высокая...

1967

Вось-вось растаюць ледзяшы.
Ідзе вясновы дождж пяшчоты —
патрэбны для травы душы
і для лістоты ўсёй істоты.
Як без яго змаглі б мы!
Што ты!
З ім мы і робімся людзьмі...
Ідзе вясновы дождж пяшчоты,
ідзе маёвы дождж любові.

1967

* * *

Было так радасна і хораша!
Ты, як агонь, ахапляла горача.
Было так дзіўна і цікава!
Ты, як вада, мяне абцякала.
Ты, нібы вецер, мяне абвявала.
Ты, нібы вецце, мяне абвівала.
Ты, нібы лісце, шаптала нешта.
Ты, як зямля, стагнала грэшна.
Потым гучала музыка ціхая:
таямніцу адну спасціг я...

1967

www.kamunikat.org

УСПАМІН БЫЛОГА ВЯСКОЎЦА

У горадзе жыць — жыць зручна.
Кран павярнуў — і тут жа
вада ў цябе пад рукой.
А помніцца, як ад студні
нёс ты поўныя суды
вады сцюдзёнай, важкой.
Вада калыхалася ў вёдрах,
і ў двух тых люстрах водных
успыхвала святло,
плыло ўсё сяло.
Вёдры калыхаліся...
З другога краю сяла
дзяўчына, з якой кахаліся,
насустрэч табе ішла.
ішла па ваду і пела:
"Ой, сохне рута ў саду,
палью я тую руту,
па ваду пайду.
Палью я руту-мяту,
пайду я па ваду.
А як прыйдзе восень,
замуж я пайду..."
Вёдры калыхаліся.
Мы з дзяўчынай усміхаліся.
Можа, таму, што кахаліся,
а можа быць, таму,
што ўсё так адбывалася,
што вада разлівалася,
што ў вёдрах адбівалася
па сонцу аднаму.
Ты смяяўся: "З поўным..."
Яна чырванела: "З пустым..."
Чамусьці ўсё тое помнім,
не забываем аб тым.

1968

ЭЛЕГІЯ ЧАКАННЯ

Яна ўсё не ідзе, яна ўсё спазняецца...
А можа, яна прайшла міма і не заўважыла?
А можа, прыходзіла ў другі час?
А можа, мы дрэнна дамовіліся?
А можа?..
Нехта сюды ідзе.
Здаецца, знаёмыя крокі,
здаецца, знаёмая постаць.
Нарэшце яна ўсміхнецца мне
і вось-вось працягне мне рукі,
і я працягну свае...
Не, я зноў памыліўся.
Гэта не яна... не яна... не яна.
Але дзе яна? Што з ёю?
Ці прыйдзе яна наогул?
Ці, можа, яе няма зусім?
Можа, я яе выдумаў?
Можа, яна зусім не павінна
прыходзіць сюды:
пад гэтае вось дрэва,
пад гэты вось ліхтар,
на гэтае скрыжаванне.
Можа, мне ўсё гэта прыснілася?..
Я гляджу на гадзіннік,
я гляджу на сонца,
я гляджу на зоры,
якія пачалі ўжо высыпаць на небе...
Яна ўсё не ідзе.
Колькі гэта часу?
Колькі хвілін прайшло,
колькі гадзін,
колькі дзён,
колькі год?..
На мае плечы падае снег,
на мае плечы падае пух,
на мае плечы падае пыл,
зямны і касмічны.
Лісце і зоркі падаюць на мае плечы.

Я адчуваю іх цяжар,
але яшчэ большы цяжар маёй адзіноты.
Дзе ж яна?
Ці яна ўжо тут была?
Ці яна ўжо прыходзіла
і працягвала мне насустрач рукі,
і смяялася,
і гаварыла: "Харошы мой".
І гаварыла: "Кахаю".
Ці, нічога не гаворачы,
проста тулілася да мяне,
клала мне галаву на грудзі.
І я не ведаў, што рабіць —
ад хвалявання, ад нечаканасці, ад шчасця...
Можа, гэта ўжо ўсё было?
Але чаму тады я ўсё чакаю яе?
Чаму я ўсё гляджу на гадзіннік...
Колькі гэта ўжо часу?
Колькі хвілін прайшло,
колькі гадзін, колькі дзён,
колькі год?..
На мае плечы падае снег,
падае пух, падае пыл, падаюць зоры.
На мае скроні падае сівізна...
Мае згорбленія, ссутуленія плечы...
Мая сівізна...
Божа, як я не мог зразумець раней!
Я ж настолькі змяніўся ад свайго чакання,
што яна — яна ж ўсё такая —
прайшла міма мяне
сваёй маладой, сваёй лёгкай,
сваёй стройнай паходкай
і не пазнала мяне.
Як я не здагадаўся,
як я не зразумеў гэта раней?
Відаць, я так быў заняты
сваім бясконцым чаканнем...

1968

ВЯСНОВЫ ЗАКОН

Закон адвечны і мудры:
калі сустрэнуць вясну,
жанчыны скінуць футры,
дрэвы накінуць ліству.
Будуць, па тым законе,
жанчыны нас хваляваць,
а дрэвы супакойваць,
думкі навяваць...

1969

ТОЙ ГОД НЕЗВЫЧАЙНЫ...

Той год незвычайны я не забыў,
той год незвычайны.
Той год ураджайны вельмі быў,
надзіва ўраджайны.
Шмат снегу было, шмат сонца было
і ліўняў нямала.
Зімою было — гуло і мяло,
а летам — расло і буяла.
Яблыкi спелі, спеў белы наліў
пад промнямі поўдня.
Той белы наліў я з табою дзяліў.
І плавала поўня...
Той год не забыць мне, той крыгаход —
вясёлы, вясенні.
Той год не забыць мне, той карагод—
святочны, вясельны.
У тым карагодзе кружыліся ўсе,
як дружныя дзеці:
і зоры, і росы, і сонца ў расе,
і вецер, і квецень...
Ці, можа, той год прысніўся ў сне
мне на дасвеці?
1969

ПАРАДА ЮНЫМ ЗАКАХАНЫМ

Вы самыя шчодрыя з людзей.
Вашая шчодрасць не знае меры.
Да скарбаў сваіх, як чарадзей,
вы расчыняеце насцеж дзверы,
І безаглядна — куды шчадрэй! —
адзін аднаго асыпайце скарбамі —
ласкамі, марамі светлазарнымі,
клятвам і гэтак далей.
Як шчодрымі вам не быць, калі
няма багаццю вашаму меры,
калі вы багатыя, як каралі,
ці, лепей, як мультыміліянеры.
Ды што там мільёны ці мільярды, .
калі вам, як лепшы самацвет,
ззяе ўвесь свет,
увесь сусвет,
калі вам належаць зор мірыяды.
Святлеюць сузор'і ўгары,
палаюць зоркі на небаглядзе,
звісаюць нізка, як яблыкі ў садзе, —
толькі бяры іх і дары!
І я вам кажу:

у добры час!
Бярыце, дарыце сваё багацце!
Нічым не хачу азмрочваць вас.
Толькі парадку адну хачу даць я: .
пакіньце што-небудзь пра запас,
скарбы свае да канца не трацьце.
Я не кажу: на чорны дзень.
Я не кажу: на час няшчасны.
Хай вас міне няшчасця цень,
гэтак жа, як і разлік мяшчанскі.
Ёсць дні, калі канчаецца штось,
Ёсць дні, калі канчаецца зорны дождж,
а пачынаецца шэры, не зорны,
не залаты, не ілюзорны.

Вось тут і спатрэбіцца якраз
той вашай шчодрасці запас,
гатоўнасці той варочаць горы,
дарыць адзін адному зоры.
А зрэшты, што толку з карысных парад,
якія заўсёды чамусь неўпапад!
Ешце з голаду,

кахайце змоладу,
іначай вы —
ні к сялу ні к гораду.

Кахайце, ляціце да сонца ікарамі,
адзін аднаго асыпайце скарбамі,
асыпайце самацветамі —
ласкамі,

клятвамі,

марамі светлымі!

Пакуль кахаецца — кахай!
А там што будзе — і будзе няхай!
1969

* * *

Пасля летняга поўдня,
пад вечар,
калі ўціхлі дрэвы і вецер,
перад тым, як ляцець на спачын,
птушка песню сваю запела,
птушка пела лёгка і смела,
птушка пела

вось аб чым...

Як яна вярталася ўвесну
да свайго саду, свайго лесу,
як яна гняздо віла,
як яна на яйках сядзела,
як яна птушанят глядзела,
выпускала ў свет

з-пад крыла,

як яны, увабраўшыся ў пер'е,
з вышыні махаюць цяпер ёй,
як займае яе іх гульня,
як яна сваю справу любіла,
як усё, што трэба, зрабіла, ,, .
як зрабіла ўсё, што магла.
Пела птушка складна і ладна,
пела птушка безаглядна.
Пра сябе, пра сваё птушаня,
пела птушка пра ўсё пра гэта,
пела птушка ў канцы лета,
ў канцы ціхага летняга дня.
1969

ПАЎДНЁВАЕ ЎРАЖАННЕ

Самота гары. Гара самоты.
Аднойчы, калі настане пара,
прыйду да цябе, як прыходзяць сіроты,
як да раўніны прыходзіць гара.
Буду я рад нашай сустрэчы.
І вострыя, згорбленыя ад бед
я нахілю над табою плечы
так, як гара нахіляе хрыбет.
Буду любіць я цябе раўніва,
як ценем, пяшчотай цябе агарну.
А ты мяне будзеш любіць,
як раўніна
любіць адзіную гару?
1969

МОРА, СОНЦА, Я І НАША КАХАНАЯ

Наіўны, я думаў:

ты толькі мая.

Уласнік, я думаў,

што ты мая ўласнасць.

Ды мора і сонца унеслі тут яснасць,
з морам і сонцам

дзялю цябе я.

Ты ў мора пайшла,

і насустрач табе

яно закіпае пяшчотай любоўнай.

Яно цябе любіць і мераю поўнай

ую сваю страсць табе аддае.

Я не магу адвесці вачэй.

Жанчына і мора!

Дзве вольных стыхіі!

Хвалі марскія і грудзі тугія,
белая пена ля белых плячэй!

Бога марскога я маю,

прасіць яго ў адчаі мушу:

"Вярні мне любую маю,

вярні каханую на сушу".

Нарэшце дайшла малітва мая.

Ты з мора выходзіш —

уся салёная,

ты з мора выходзіш, —

як мора, зялёная,

"у мора ўлюбёная", —

думаю я.

Насустрач іду я

і выгляд раблю,

нібы не знаю нікага мора,

нібы не знаю нікага гора,

нібы спакойна,

разумна люблю.

Выгляд раблю,

што я не Атэла,

спакойна кажу я табе: адпачні.

Твая галава на маім плячы.

Ды бачу:

ты сонцу даверыла цела,
працягваеш рукі насустрач яму,
сонцу любімаму свайму!

Жанчына і сонца!

Хіба вас падзеліш?

Хай свеціцца дзень вані!

А быў бы, як сонца, я малады,
і быў бы, як сонца, я пяшчотны,
лашчыў бы так твае плечы і шчокі,
што ў сонца адбіў бы цябе назаўжды...

Наіўны, я веру, што можна адбіць,
што можна набыць, прысвоіць стыхію,
зрабіць рабыняю багіню.

Стыхію можна толькі любіць,
багіню можна толькі любіць!

Нельга адбіць,

набыць,

купіць,

толькі любіць,

толькі любіць!

Гора мне, ўласніку, гора,

о мора!..

1969

* * *

— Што значыць сапраўдным другам быць?

— Любіць.

— Што значыць аддана справу рабіць?

— Любіць.

— Што значыць дарогу ў жыцці не згубіць?

— Любіць.

— Што значыць зямное шчасце здабыць?

— Любіць.

1969

* * *

Твая воля — як воля лёсу.

Ты сустрэла мяне вясной,

павяла мяне за сабой,

павяла, узняла да нябёсаў.

Была лёгкасць такая ў кроках,

мае рухі такімі былі,

што не знаў я: іду па аблоках

ці імкліва лячу па зямлі.

Мне шчаслівая зорка міргала,

хітравата падміргвала мне...

А затым ты мяне звяргала,

павяла на зямлю павясне.

Пазбаўляла крылаў шырокіх:

"Хопіць, мілы, лунаць у аблоках,

пахадзі па зямных шляхах,

пахадзі на ўласных нагах".

І пайшоў я з надзеяй і страхам

тым зямным,

тым цярністым шляхам,

мне нялёгка ісці было,

я ў адчаі хмурыў чало.
Сустракаліся лужыны, смецце,
былі ўхабіны і карчы.
Мне хацелася уцячы,
мне хацелася часам смерці.
Ды хацеў я, відаць, замнога.
Ты казалла мне строга: "Жыві!"
Была воля тваёй любві —
нібы воля лёсу зямнога.
І я не мог пярэчыць...
1970

* * *

Сёння было мне горка.
Сёння убачыў я,
як згарала зорка.
Я падумаў: "Чыя?"

Ворага ці пабраціма?
Чыя б ні была, а была.
Чыя б ні была, а свяціла,
была крыніцай святла.

Ззяла на зорным небе
яна шмат лет і зім.
І ўсім было з ёй лепей,
святлей было усім.

І сёння было мне горка,
калі убачыў я,
што згарэла зорка.
І я не думаў: "Чыя?"
1970

СВЯТА

Яго абвяшчалі не фанфары —
гучалі прызнання нашага чары.

Свята выпраменьвалі не гірлянды —
свяціліся ярка нашы пагляды.

Не медзь выбівала гулкія маршы —
кроў біла ў грудзі і скроні нашы.

Не флагі ўспыхвалі агніста —
было жывое наша адзінства.

Спраўлялі лепшае свята зямное
нас двое...
1970

* * *

Што казалася, што адбывалася?
Былі словы — як шолах травы:
"Я баялася... Я баялася,
што паедзеце раптам вы".
"Я баялася..."

Была боязь.

"Я баялася..."

Быў страх.

Толькі ўсё ж адыходзіў поезд
і імчаўся на ўсіх парах.
Усё бегла, усё зрывалася:
дрэвы,

хаты,

слупы,

ірвы...

"Я баялася... Я баялася,
што паедзеце раптам вы".

Мне насустрач усё бегла,
бег насустрач цэлы свет.
А між намі расла адлегласць,
толькі беглі словы услед:
"Я баялася... Я баялася,
што паедзеце раптам вы".
...Мне сягоння доўга не спалася,
аж да ранішняй сінявы.
Пачуццё не знала спачынку.
І ўявілася раптам мне ты
той маленькаю дзяўчынкай,
што баіцца цемнаты.
І мне стала відавочнаю
сувязь між дзіцячаю той
першай боязю прад цемнатай
і трывогай тваёй дзявочаю.
Плачуць душы нашы, як каня,
з дня ў дзень і з году ў год,
прагнуць душы святла спатканняў
і баяцца імглы адзінот...
Ты мне светла ўяўлялася:
"Я баялася..."
1970

ПЛАЧ ПА НЕРАСТРАЧАНАЙ ПЯШЧОЦЕ

Плача жанчына...

Плачу я...

Мне б са сваёй пяшчотай,
мне б са сваёй пяшчотнай істотай
пецць і звінецць срэбнаю нотай,
гуллівай, шчаслівай быць,
шчаслівым другога рабіць.

Ды я вось не радуся — я плачу.
Што я са сваім багаццем значу,
калі я нашу яго, а не трачу,
калі я дарэмна нашу
пяшчоту — сваю душу.

Колькі ўва мне яе — гэтай пяшчоты!
Як у вясновым садзе лістоты.
Я ёю поўна, як мёдам соты.
Мінае за годам год,
гарчэе дарэмна мёд.
Плачу я...

Толькі не чую адказу.
Маўчанне тут горай за абразу.
Сказалі б ужо, адказалі б адразу,
можа б, лягчэй было,
можа б, не так гняло.

Можа, на ўсё глядзела б іначай я,
каб я не ведала і не бачыла,
як нам патрэбна пяшчота гарачая,
як тужаць вакол па ёй —
жончынай, сестрыной...
О мая бедная пяшчота!
Не радасць мая — мая бядота,
не слодыч мая — мая гаркота.
Што мне з табою рабіць,
як мне з табою быць?
1972

* * *

Я жыў высока на гары.
Было высокім неба поўдня.
Была высокай ноччу поўня.
Высокім быў — як свет, стары —
спеў петушыны на зары.
І быў высокім горны вецер...
І снілася мне на дасвецці,
што я ўзятаю, нібы пух.
Вучыўся зноў лятаць мой дух.
Зноў чуў я покліч вышыні,
прасторы кліч...

І, як над дахамі,
лятаў над крыўдамі і страхамі,
над дробязямі мітусні.
Было высокім сонца поўдня.
Было ў пакоі зьянне промня.
І бачыў у яго святле
я Вашы пісьмы на сталі...
Лятаў мой дух, як птах вясенні,
быў вольны, радасны, жывы.
І ў гэтым светлым узнясенні
былі са мною побач Вы.

1973

* * *

Была узрушанасць парыва,
была даверлівасць цяпла...
Любві магчымасць апаліла,
магчымасць шчасця апякла.
Гарэў, як пацалунак лёсу,
на нашых вуснах той апёк,
калі мы засыналі позна
і гас лясны наш аганёк.
Сны напльвалі, нібы хвалі,
за хваляй хваля — сон за сном.

Мы ў сне, шчаслівыя, ляталі...
Ды дзень стаіўся за акном.
І потым стукаў асцярожна,
сінеў цвяроза у акне.
Мы абуджаліся трывожна:
"Наяве ўсё было ці ў сне?"
Глядзелі сумнымі вачыма
у неасветлены куток,
і ўспамінаўся нам радок:
"А шчасце так было магчыма".
1973

* * *

Пакуль не было цябе,
мая думка —
дзікая птушка —
кідалася непрыкаяна,
не ведала, куды ляцець,
у які бок свету падацца.
А цяпер яна ведае свой шлях,
ведае сваё месца.
Яна ўсё ляціць і ляціць да цябе,
як ляцяць птушкі ў вырай,
і мірна дзяўбе свае салодкія зярняты
з тваёй мяккай, цёплай далонькі.
Пакуль не было цябе,
маё пачуццё —
дурненькае цялё —
хадзіла непрыкаяна па выгане,
не ведаючы свайго месца,
не ведаючы сваёй травы.
А цяпер яно ўсё ходзіць вакол цябе,
як ходзіць на прывязі цяля,
і спакойна шчыпле сваю салодкую травіцу
з твайго шчодрэга, сакавітага лугу.
Дзякуй табе!
1973

* * *

Мужчына. Жанчына. Чаканне.
Шуканне. Блуканне. Час.
Жанчына. Мужчына. Спатканне.
Вітанне. Пытанне. Адказ.
Мужчына. Жанчына. Дыханне.
Сэрцабіццё. Забыццё.
Жанчына. Мужчына. Каханне.
Мужчына. Жанчына. Жьщцё.
1974

З'ЯЎЛЕННЕ

З'яўленне зор і сонца ў вышыні.
З'яўленне сокаў з глыбіні карэння.
З'яўленне траў у веснавыя дні...
І вось маё, і вось тваё з'яўленне.

Як быццам бы дамовіліся ўсе —
глыбіны цёмныя і залатыя высі, —
як быццам бы сказалі ўсе: "З'явіся!" —
І ты з'явілася ва ўсёй красе.

Як быццам нечакана ўсё было,
як быццам выпадкова.

А на справе —
увасабленне гэтае наяве
чакалася, як ранняе святло.

А каб ты нам з'явілася як след,
падмогаю было благаслаўленне:
благаслаўляў тваё з'яўленне свет,
сусвет благаслаўляў тваё з'яўленне.
1974

* * *

Любоў адкрывае скарбы,
абсягі новых зямель.
Варожасць кідае на скалы,
нянавісць садзіць на мель.
Любоў і лад узвышаюць,
вядуць за далягляд.
Варожасць і злосць прыніжаюць,
адкідваюць назад...
1975

АДНА З ПРЫКМЕТ ЗАКАХАНАСЦІ

Гэта прыкмета з прыкмет,
калі ўсё адзіна сведчыць:
табе належыць свет,
табе даравана вечнасць...
1976

* * *

Пра месца ў жыцці, як дзеці,
гадаем, думаем, снім.
Месца маё ў свеце —
месца ў сэрцы тваім.
1976

ПОЗІРК З КОСМАСУ

Шлях да зорак —
 шлях скрозь ружы і скрозь церні.
Колькі дзён жывём
 сярод касмічнай цемры.
Пачынаеш тут цаніць
 усё, што зведана
на зямлі, якая ўтульна так асветлена.
Сонцам, месяцам асветлена зямліца.
І яшчэ адна там ёсць святла крыніца.
Калі лёс табе ўсміхнецца —
 табе стрэціцца
тая дзіўная жанчына,
 што ўся свеціцца.

Ты ў лятунках
 з той жанчынаю вітаешся.
Ты у думках
 да жанчыны той звяртаешся:
"Мала сонца, мала зорак, мала месяца.
Падары святло, якім ты свецішся!
Перад ім любая знікне беспрасветнасць...
Мая яснасць, мая светласць, мая ветласць!"
Тут, у космасе, мы бачым зорак многа.
Не хапае сэрцу тут святла зямнога...
1977

* * *

Трагічна-сумная няўвязка:
ёсць ласка, ёсць патрэба ў ёй,
але раздзелены часта сцяной
патрэба гэтая і ласка.
1977

* * *

Не трэба больш старацца.
Гэтай і скончым нотай:
адзін мае рацьцю,
другі — адзіноту.
1977

РЭКВІЕМ ПА ЗГУБЛЕННЫХ ЛЮБОВЯХ

Мне чуецца голас —
 тужлівы, як вецер у полі, —
мне чуецца голас
 загубленых нашых любовей.
Як гэта падобна на нас —
 кахаем мы, любім,
а потым любові свае губляем і губім.
Мы імі жылі —
 без страху, без краху, без смерці,
і вось яны ўжо у зямлі,
 у праху, у смецці.
Яны акрылялі нас,
 нас узнімалі ў нябёсы, —
а мы пазбаўляем іх крыл,
 іх сілы дзівоснай.
Чамусьці праз пальцы глядзім
 на тое кананне,
як быццам зусім
 канае не наша каханне.
Мы можам ўсміхнуцца
 з усмешкаю бесклапотнай,
калі яны б'юцца
 ў агоніі перадсмяротнай.
Як лёгка імчыцца вясельны картэж —
 і з шыкам, і з гікам.
Як ціха паўзе падвода развода —
 са скрыпам і ўсхліпам.

Так, поўныя шафы у вас,
дамы вашы — поўныя чашы!
А чым, без любовей,
напоўніце сэрцы вы вашы?
Будзільнікі вашы звіяць,
гудуць халадзільнікі.
А як наконт срэбнага звону:
"Любая... Міленькі"?
Зялёнае лета ідзе —
пара абнаўлення, квітнення.
Якою струною душа сустрэне яе
з'яўленне?
Ці рэквіем будзе гучаць у далях,
тугою поўных,
па згубленых намі,
загубленых намі любовях?

1977

ДАВАЙ ПАГАВАРЫМ МЫСЛЕННА

Аклян між намі —
то ўраган, то цунамі.
Між намі тысячы вёрст.
Гэта калі наўпрост.

Ніякіх камунікацый!
Ні слыху ні дыху, ні-ні...
Як жа нашай любві
гукаць і адгукацца?

Як на раду напісана,
так таму і быць.
Раз дадзена любіць —
будзем любіць мысленна.

Кажуць, знайшлі ў прасторы
сігнал незямных частот.
Вядуць то перагаворы
душы блізкіх істот.

Плоць — яна карыслівая.
Ёй трэба прыдбаць, набьць.
Вучуся духоўна любіць.
Давай пагаворым мысленна.

Даль успамінамі выслана,
як зоркамі — Млечны Шлях.
Цябе ні на яве, ні ў снах.
Давай пагаворым мысленна.

З вачэй далоў — і з сэрца вон?
Што за лухта? Што за трызненне?
А тэлеграф! А тэлефон!
А тэлерамова — мысленна!
1977

ТУГА МЕТЭАРЫТА

Адвергла мяне неба.
Зямля не прыняла.
Ляжу на зямлі я нёма.
Чужая мне яна.
І я для яе іншародны.
Гляджу ў блакіт мне родны.
Я перад ім у даўгу.
Ды ўжо ўзляцець не магу...
1978

* * *

Любоў нараджае не толькі дзяцей.
Любоў нараджае не толькі надзеі.
Любоў, апрача дзяцей і надзей,
прыносіць сумненні і падзенні.
Аздаўшы сябе сваёй сяўбе,
свету явіўшы плады залатыя,
самазнішчае яна сябе,
і разам з ёю знішчаюцца тыя,
хто яе носіць...
1978

ПЫГАННЕ

А што, маглі б абысціся,
не зважыўшы — разысціся,
ці ўзважыўшы — размінуцца
і нават не аглянуцца,
і нават жыць прыпяваючы,
жыць, дабро нажываючы?
Маглі б?
1978

ЖАНОЧАЯ ГОРДАСЦЬ

Ёсць зван ручая, ёсць свежасць рос,
ёсць веліч вяршыні горнай.
І ёсць яшчэ адно з дзівос,
гэта — жаночая гордасць.

Яна — не прыхамаць, не капрыз,
не д'ябальская забава.
Глянуць адчужана зверху ўніз —
святое жаночае права.

Ёсць нешта ў ёй ад гор і зор.
Ды ўсё-ткі зямны яшчэ болей
позірк яе, яе дакор —
аснова зямной любові.

Ёсць ветра бег, ёсць каханне наспех,
смах, грубы ў сваёй прыроднасці...
Самы вялікі мужчынскі наш грэх —
грэх супраць жаночай гордасці.
1978

* * *К

Загадка з загадак,
дзіва з дзівос:
ты — не выпадак,
ты — лёс.
Загадка з загадак,
дзіва з дзівос...
Пяшчота твая —
як дар нябёс.
І ліцца ёй не ручаём, не словам —
святлом вясновым...
1978

* * *

Будзе шкада, як шкада бывае,
калі раптам гіне істота жывая.
Будзе шкада, як шкада бывае
птушкі, якую хтось забівае,
дрэва, якое сякера сячэ,
слязы, што сцякае па шчацэ.
Будзе шкада, як шкада бывае
воблака, што ўдалеч спльывае...
Што нарабілі мы з табою!
Шкада да болю...
1978

БАЧУ Ў АКНЕ Я...

Бачу ў акне я снег і смерч,
бачу ў акне я непагадзь зімнюю.
Стала трывожна за ўвесь свет,
а перш за ўсё — за сваю любімую.

Як яна, што яна ў гэты час,
калі на свеце лютуе стыхія,
калі нехта стыне, калі нехта гіне,
калі падзяляе адлегласць нас!

Бачу я ў цемрадзі прасвет,
бачу чародку галубіную.
Стала мне радасна за ўвесь свет.
А больн за ўсё — за сваю любімую.
1978

АДНО НАПАЛАМ З ДРУГІМ

Ідзе снег папалам з дажджом...

Запіс у дзённіку
ад 7 студзеня 1975 года

Снег папалам з дажджом.
Зіма папалам з летам.
Кажух папалам з плашчом.
Бот папалам з кедам.

Віно папалам з вадой.
Дождж папалам са снегам.
Смех папалам з нудой.
Грэх папалам са смехам.

Вясна папалам з зімой.
Дождж папалам з градам.
Даль папалам з імглой.
Любоў папалам са здрадай.

Дождж папалам з віном.
Габой папалам з трубою.
Змрок папалам са святлом.
А я... папалам з табою?

Што яшчэ з чым папалам?
Зіма папалам з вясною,
з цішынёй — тарарам...
А ты... папалам са мною?
1978

ТРЫ ДНІ ЗБІРАЎСЯ ДОЖДЖ...

Тры дні збіраўся дождж...
Дзе парасон і плашч?
Тры дні збіраўся дождж.
Згушчаліся аблокi.
Тры дні збіраўся дождж...
Тры дні збіраўся плач.
І вось, нібы сігнал,
гром прагрымеў далёкі.
Тры дні збіраўся гром
там, недзе ў вышыні.
Тры дні збіраўся боль
тут, у глыбіннай нетры.
І вось раздаўся гул
ў трывожнай цішыні.
І развіталны звон
разліўся у паветры.
Час надышоў,
калі гаворым мы "бывай",
калі гаворым штось,
а словы мала значаць,
калі замала рук —
як ты ні абдымай,
калі як ні глядзі —
а вочы мала бачаць.
Кашчунна гаварыць,
калі той гук — пусты.
Кашчунна абдымаць,
калі ўтрымаць не ў стане.
Кашчунна бачыць,
як бяссільны бачыць ты,
як на тваіх вачах
збываецца расстанне.
Кашчунна жыць,
калі мы не жывём, а снім,
ўслед позіркам глядзім
такім бездапаможным,

калі з уласным сэрцам,
са шчасцем са сваім
мы крута гэтак абысціся можам...
Тры дні збіраўся плач.
Тры дні ці тры гады?
Згушчаўся камячок,
падкотваўся да горла.
Ішоў дождж з году ў год,
быў плач гады ў рады.
Ты горкі той камяк
насіў маўкліва, горда...
Тры дні збіраўся дождж.
Збіраўся плач тры дні.
І вось світальны гул,
і звон той развітальны,
і дождж, што з вышыні,
і плач, што з глыбіні,
зліліся ўраз ў празрыстасці крышталнай.
Зліліся гром і боль,
зліліся дождж і плач...
Акно не зачыняй,
хай дождж ідзе, як хоча,
хай дождж ідзе ў пакой...
Што парасон і плашч!
Ды дзверы зачыні,
ключ павярні ў іх двойчы.
Ключ двойчы павярні.
Застанься толькі сам.
Не той выпадак,
дзе патрэбны сведкі.
І волю плачу дай,
дай выліцца слязам.
Не часта плач да нас прыходзіць гэтка.
Ён — дар, як дар любві,
дар радасных удач...
Хай барабаніць дождж,
па шыбах хай сцякае.
А ты паплач, паплач,

а ты паплач, паплач,
а ты паплач, паплач,
нагода раз такая...
А ты паплач, паплач,
а ты паплач, паплач,
раз хочацца плакаць —
паплач...

1978

УСПАМІН ПРА ЁЦЁКІ

Каб адкрыць зноў волю вачам,
зноў адчуць, што ёсць цуд на свеце,
прыпадобіліся ўцекачам
і ўцяклі мы з дому, як дзеці.
Уцяклі мы ў горад чужы.
Незнаёмыя скверы і твары...
І блукалі там —

на мяжы
нашай явы і нашай мары.
Уцяклі мы ў горад чужы.
Невядомыя фарбы і гукі...
І блукалі там —

на мяжы
нашай волі і нашай прышукі.
Былі рады, што можна ўцеч,
пермогшы боязь і стому.
І была, як дамоклаў меч,
неабходнасць вяртацца дадому...

1979

ПАД НЕБАМ АДКРЫТЫМ

Адкрытае неба!..
Адкрытае ўсім і ўсяму.
Спявае птах срэбна
гімн светламу небу свайму.

Пад небам адкрытым
так хораша дрэвам расці,
плыць рэкам блакітным
і нам з табой разам ісці.

Пад небам блакітным
саромемся мы галізны.
Пад небам адкрытым
саромся хлусні і грызні.

Пад небам адкрытым,
дзе светла, куды ні зірні —
няпраўдам і крыўдам
не месца зусім на зямлі!
1981

РАДКІ З ЛІСТА

Было тут усё. Было прадвесне.
Было залітае сонцам узлессе.
Бедае воблачка плыло...
Толькі побач цябе не было.
1997

СЛОВА НА РАЗВІТАННЕ
ПЯРЭДАДЗЕНЬ МІЛЕНІУМА

Апошні. Апошняя. Апошнія...
Колькі тут горычы. Божа мой!
Колькі беззваротнасці
ў гэтым "цік-так, цік-так"!
Апошні ў гэтым годзе.
Апошняя ў гэтым стагоддзі.
У гэтым тысячагоддзі
апошнія. Ну, так.
Гадзіннік б'е медным боем.
Гадзіннік б'е смертным бодем.
А боль той адбіваецца
на нашым людскім чале.
Апошні ў гэтым годзе.
Апошні ў гэтым стагоддзі.
У гэтым тысячагоддзі
апошні. Ну, так. Але.
Жанчынка мая каханая,
ты сёння такая ціхмяная,
такая задуменная...
Што ў цябе на душы?
Шкадуеш наша мінулае?
Чуеш гукі прачулыя
развітальнай імшы?
Дзякуй табе за каханне,
за гэтае вось спатканне,
дзякуй табе за гэтыя
шчырыя ласкі твае.
Апошнія ў гэтым годзе,
апошнія ў гэтым стагоддзі,
у гэтым тысячагоддзі
апошнія. Але.
Сябры мае, сябрына!
У нас адна краіна,
Радзіма адна — адзіная.
І мы ў яе адны.

Адны ў нас з ёй дарогі,
адны ў нас з ёй трывогі,
адны ў нас з ёй пакуты,
адны надзеі і сны.
Яна чакае спатолі
ў сваёй гаротнай долі,
і гэтае застолле
мы ёй прысвячаем: "Жыве!.."
Апошняе ў гэтым годзе,
апошняе ў гэтым стагоддзі,
у гэтым тысячагоддзі

апошняе. Але.

Апошнія гадзіны.

Апошнія радзіны.

Страты і здрады апошнія.

Апошні радасны ўздых.

Апошнія праклёны.

Апошнія паклоны.

Апошнія малітвы

ў імя усіх святых.

Заклучныя акорды

гучаць на ноце пакорнай.

Гучаць на ноце мінорнай.

Растайваюць недзе ў імгле.

Апошнія ў гэтым годзе.

Апошнія ў гэтым стагоддзі.

У гэтым тысячагоддзі

апошнія. Але...

Апошнія дні 2000 года

ЗМЕСТ

Шчаслівае рэха

Спатканне

**** Куды вядзе месычны след...*

**** Калісіці, днямі асеннімі*

Пісьмо, каханне і дажджавая кропля

**** Мною забыта нямала...*

Сустрэчы

**** Гэта не так ужо і сумна...*

Жаночыя рукі •

**** Пайшлоо яно — незваротнае...*

Эдзіт Піяф хоча любві

**** Самы светлы сон...*

Жылі-былі

**** Гудзела, гуло ў маіх вушах.*

**** Домік маленькі, бачу я, Знеслі...*

Дзве паралельныя прамыя

**** Бачу ў мінуту азарэння...*

**** Я фільм глядзеў...*

**** Як дружна мы востраў свой абжывалі..*

**** Вось-вось растаюць ледзяшы...*

**** Было мак радасна і хораша...*

Успамін былога вяскоўца

Элегія чакання

Вясновы закон

Той год незвычайны

Парада юным закаханым

**** Пасля летняга поўдня...*

Паўднёвае ўражанне

Мора, сонца, я і наша каханая

**** Што значыць сапраўднім другам быць?*

**** Твая воля - як воля лёсу.*

**** Сёння было мне горка*

Свята

**** Што казалася, што адбыбалася...*

Плач па нерастрачанай пяшчоце

**** Я жыву высока на гары*

**** Была ўзрушанасць парыва*

**** Пакуль не было цябе...*

**** Мужчына. Жанчына. Чаканне...*

З'яўленне

**** Любоў адкрывае скарбы...*

Адна з прыкмет закаханаці
*** Пра месца ў жыцці, як дзеці..
Позірк з ко смасу
*** Трагічна-сумная няўвязка...
*** Не трэба больш старацца...
Рэквіем па загубленых любовях,
Давай пагаварым мысленна
Туга метэарыта
*** Любоў нараджае не толькі дзяцей..
Пытанне,
Жаночая гордасуь
*** Загадка з загадак...
*** Будзе шкада, як шкада бывае...
Бачу ў акне я..
Адно папалам з другім
Тры дні збіраўся дождж
Усламін пра ўцёкі.
Пад небам адкрытым,
Радкі з ліста
Слова на развітанне. Пярэдадзень міленіума

Літаратурна-мастацкае выданне
Анатоль Ілліч Вярцінскі
Жанчына
Мужчына
Каханне...
Лірыка

Галоўны рэдактар
Анцух А.Ф.
Рэдактар
Дранько-Майсюк А.В.
Карэктар
Лапцёнак Т.В.
Мастак
Пушкар А.Ц.
Тэхнічны рэдактар
Раманчук Г.М.
Вёрстка
Сукала С.В.

© OCR: Камунікат.org, 2010 год
© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2010 год
© PDF: Камунікат.org, 2010 год